

Výrobci a nositelé práv podcenili nástup internetu

text: Martin Vylefal, Lupa.cz
foto: Ivana Dvorská, Lupa.cz a archiv OSA

Ve vztahu k nelegálnímu sdílení se nevymykáme běžným evropským statistikám. Ochrana proti nekonečnému množství kopií je opodstatněná. Nelegální sdílení obsahu se dostalo do takového stádia, že jakékoliv pokusy o řešení současné situace budou složité.

„Podle našich průzkumů si mladí lidé myslí, že v poplatku za připojení je zahrnuto vše, co na internetu naleznete zdarma,“ říká v rozhovoru pro Lupa Roman Strejček, předseda představenstva OSA - Ochranného svazu autorského.

Proč uživatelé nelegální sdílení hudby na internetu berou jako samozřejmost a získávání hudby touto cestou nepovažují za nelegální či nemorální?

Tuto zajímavou otázku si samozřejmě klademe také. Z našich letmých průzkumů vyplývá, že věková skupina od 16 do 24 let argumentuje tím, že si platí za připojení k Internetu a domnívá se, že v tomto poplatku už je zahrnuto vše, co na Internetu naleznete „zdarma“. Nevnímají povinnost hlídat si, jestli obsah, který sdílejí či stahují, je legální či nelegální.

Nerýsuje se ale do budoucna v oblasti internetu opravdu velký problém? Pokud totiž nedojde k určité regulaci těchto nelegálních distribučních kanálů, tak s tím, jak budou klesat prodeje klasických médií a prodej hudby se bude přesouvat na internet, což je v podstatě trendem už dnes, tak budou autorům „utíkat“ stále větší příjmy. Přichází autoři díky internetu o peníze?

Bezpochyby. Na internetu „utíkají“ obrovské finanční prostředky, ať už nahrávacím společnostem, tak samozřejmě i jednotlivým nositelům práv, jako jsou například autoři, skladatelé či textaři. Ten trend je zjevný.

„Propad prodejů fyzických nosičů není zdaleka kompenzován prodejem digitální hudby.“

Jak s touto situací bojovat, je zásadní otázka, kterou si kladou určitě všichni. Dokud byla rychlost připojení nízká, tak to okolní svět bral tak, že se to dotýká jenom nahrávacích společností, tj. hudebních vydavatelů. Nicméně se zvyšující se rychlostí připojení do toho spadl i filmový průmysl, ovšem s výrazně vyššími vstupními náklady. Pokud se má nový film na internetu objevit ještě dříve, než spatří světlo světa v kinech, tak potom hovoříme o obrovských ztrátách. Je nutné, aby všechny zainteresované strany, hudební a filmový

průmysl nebo třeba softwaroví vývojáři spojili svoje síly a začali debatovat nad tím, jaké jsou vůbec možnosti boje proti nelegálnímu stahování obsahu a zdali je vůbec boj s anonymním uživatelem reálný. Vznikají různé úvahy ve Francii, ve Velké Británii, ve Švédsku nebo třeba ve Španělsku. Jsou to ale zatím všechno výstřelky a teprve čas ukáže, jestli se touto cestou vůbec lze vydat. Já osobně vnímám to, že nositelé práv a zejména výrobci trochu podcenili Internet jako takový a nedokázali včas nabídnout alternativu ke klasické distribuci. Určitou evolucí to přešlo do stádia, které se obtížně bude dostávat do nějakých mantinelů, které by mohly být zajímavé, ať už z pohledu koncového zákazníka, tak samozřejmě i z pohledu nositelů práv.

Měl by to být spíš boj nebo motivace a přesvědčování lidí, aby využívali internet legální cestou, například zprovozněním takových distribučních kanálů, které by jim nabídly nějakou přidanou hodnotu?

„Osobně preferuji spíše osvětu než represii.“

Nicméně určitá míra represe bude muset nastat, samozřejmě paralelně s osvětou, proč by zákazníci měli respektovat autorská práva.

Autor hudby mnohdy nemá žádný jiný zdroj příjmu. Skladatel nebo textař, který napíše nějaký hit, často nebývá ani členem kapely. Nemá možnost vyjet s kapelou na turné a vydělat si živým vystoupením. Což bývá často argument některých zastánců nelegálního sdílení. Autor je postaven do role, kdy tvoří a za jeho zády mu někdo krade dílo, aniž by měl vidinu příjmu. Je potřeba v lidech a u koncových zákazníků alespoň vzbudit zájem o to, aby začali přemýšlet, jestli je jejich konání správné.

Říkal jste, že distribuční firmy a společnosti, které zastupují autory, v podstatě podcenily internet. Myslíte si, že jim ujel vlak? Například, když se podíváme na OSA jako na sdružení, které zastupuje autory. Vy máte určité příjmy z autorských poplatků za CD/DVD nosiče či záznamová

zařízení, takže vás to příliš nemotivuje „tlačit“ se do nějakých jednání o nových modelech prodeje hudby na internetu. Je to tak?

Na náhradních odměnách profitují i výrobci. Není to postaveno tak, že náhradní odměny jsou určeny pouze autorům. Náhradní odměny inkasují všichni kolektivní správci, kteří jsou na trhu. Inkasují je v určitém poměru. Ze 40 haléřů z jednoho prázdného CD dostanou autoři hudby nějaké procento, dále procento dostanou autoři v audiovizí, tedy režiséři, scénáristi, nějaké procento dostanou kameramani, fotografové a nemalou část i výrobci zvukových záznamů, tedy vydavatelé, ale i zpěváci, herci atd. Institut náhradní odměny je určen všem nositelům práv. Často bývá nepřesně interpretován, jako odměna za nelegální užívání. Není to odměna za nelegální užívání, ale je to odměna za zákonnou možnost pořídit si kopii pro osobní potřebu. Autorský zákon přiznává autorovi právo, aby uděloval souhlas s užitím svého díla, nicméně v tomto případě je mu zákonem toto právo upřeno, a proto jako určitá forma kompenzace je mu přiznána náhradní odměna.

Na základě čeho se určuje tato náhrada? Když se podíváme na některé evropské státy, tak tam dochází k situaci, že náhrada je leckdy vyšší než cena média nebo zařízení.

Souhlasím. Vždy, když se otevře diskuze o výši náhradních odměn v ČR, tak se objevují názory, že náhradní odměny jsou nehorázně vysoké. Když se ale podíváme na evropský průměr, tak ČR je naprosto na chvostu, co se týká výše náhradních odměn a je hluboko za evropským průměrem. Tím nechci říci, že by výše náhradních odměn v ČR měla výrazně převyšovat evropský průměr, nicméně vypovídá to o úrovni ochrany práv na území ČR a samozřejmě také o tom, jak se k této problematice staví legislativci. S dovozci a výrobci, kteří jsou povinni hradit náhradní odměny, jsme připravovali novelu, která je účinná od začátku letošního roku. Byli jsme schopni se vzájemně dohodnout a respektovat vzájemné představy.

„Vytvořili jsme zcela

novou vyhlášku s přesnými sazbami, se snahou zohlednit i technologický vývoj.“

V oblasti náhradních odměn byl de facto aplikován model obchodního vztahu mezi výrobcem, dovozcem a kolektivními správci. To považují za cestu správným směrem.

Dovedete si představit, že by tuto oblast centrálně regulovala Evropská unie? Že by dala nějaký strop pro maximální výši náhradní odměny?

Pokud by Evropská komise chtěla regulovat náhradní odměny, tak v každém případě nositelé práv v ČR si mohou pouze polepšit, nikoli pohoršit. Řada myšlenek, které vznikly na poli Evropské komise, se dotýkají i kolektivní správy. Myslím si ale, že jsou hodně nešťastné a způsobují více problémů i pro samostatné uživatele, takže se k podobným úvahám stavím rezervovaně.

České republice v případě kolektivní správy prý hrozí žaloba k Evropskému soudnímu dvoru?

Souvisí to spíše se zákonným monopolem pro určitou oblast práv. Pokud je kolektivní správce, který spravuje práva v určité oblasti, např. OSA zastupuje skladatele a textaře, tak už žádný jiný subjekt nemůže v této oblasti vykonávat kolektivní správu na území ČR. V tom vidí Evropská komise problém. Komise si vybrala ČR a Maďarsko. Nicméně jistá forma monopolního postavení kolektivních správců je i v Itálii, Německu, Skandinávii, Francii a v celé řadě evropských zemí.

Proč si tedy Evropská komise vybrala zrovna Maďarsko a Českou republiku?

Na pozadí je sledování zájmů určitých skupin nositelů práv, konkrétně se jedná o výrobce v audiovizí, kteří jsou nespokojeni s historicky nízkými sazbami v jistých segmentech trhu. Ať už to jsou náhradní odměny nebo sazby při provozování kabelo-

vého vysílání. Některé subjekty, které jsou na těchto příjmech zainteresovány, byly nespokojeny s výší sazeb a s tím, že mají jen omezenou možnost ovlivnit jednání o jejich výši. Obrátily se tudíž se na Ministerstvo kultury, aby jim udělilo oprávnění přímého výběru, což samozřejmě při pozici zákonného monopolu nebylo možné.

Myslíte si, že tlak, který Evropská unie vyvíjí, přiměje Ministerstvo kultury ke změně v oblasti kolektivní správy?

„Část veřejnosti se domnívá, že zrušení zákonného monopolu by bylo pozitivním krokem.“

Mohla by vzniknout OSA 1, 2, 3 a uživatel by si společně s autorem mohl vybrat. Nicméně autor si může vybrat už dnes, i když ne v rámci jednoho území. Český skladatel nebo textař se může nechat zastupovat např. německým kolektivním správcem. My ale spíše sledujeme opačný trend, kdy se zahraniční nositelé práv nechávají zastupovat pro území ČR a pro zbytek světa pak svou mateřskou organizací. Pokud by opravdu vzniklo několik organizací typu OSA, musely by někde sídlit, mít vlastní informační systém atd. Nepochybně by vzrostly fixní náklady, neboli každá organizace by měla své fixní náklady a navíc by tyto organizace musely soupeřit o autory. Konkurence v této oblasti by paradoxně vedla ke zvýšení sazeb a i ke zvýšení administrativního zatížení na straně uživatelů hudby.

Můžete mi vysvětlit, na jakém principu odvádí rozhlasové stanice autorské poplatky? Je to za počet přehrání konkrétní skladby, nebo se platí paušálně?

Princip je zcela jednoduchý. Sazebník autorských odměn naleznete na našich webových stránkách. Licenční model je postaven na tom, že když provozovatel rádia vysílá jednotlivá díla, tak autor má mít jistou nezpochybnitelnou část příjmu za jeho užití, tedy nějakou výši autorských odměn, která je dána paušálně. Současně

by měl mít podíl na hospodářském prospěchu uživatele hudby z takového užití. Když má vysílatel vysokou poslouchatelnost, hraje hudbu, kterou posluchačská obec ráda poslouchá a tím pádem může mít více příjmů z reklamy. Obecné licenční schéma vypadá tak, že provozovatelé odvádí 5 procent z hrubých příjmů. Pokud ale jejich hrubý příjem nepřesáhne určitou částku, pak vysílatel zaplatí pouze paušál. Máme nasmlouvané měsíční paušály a jednou za čtvrt roku nám vysílatel vyúčtuje hrubé příjmy z pronájmu vysílacího času. Vysílatel je současně povinován nám zasílat pravidelné hlášení o užití, tj. co a kdy hrál, na základě kterého následně rozúčtujeme autorské odměny hrazené vysílatelem.

„Na internetu „utíkají“ obrovské finanční prostředky, ať už nahrávacím společnostem, tak samozřejmě i jednotlivým nositelům práv, jako jsou například autoři, skladatelé či textaři. Ten trend je zjevný. Propad prodejů fyzických nosičů není zdaleka kompenzován prodejem digitální hudby.“

Platí tento systém i pro internetová rádia?

Pro ně platí stejný model, ale vzhledem k tomu, že reklamní příjmy na internetu se zatím pohybují ve velmi nízkých relacích oproti klasickému vysílání, tak se internetová rádia zpravidla dostanou pouze na úroveň paušálů, které jsou menší než u klasicky šířených vysílatelů. Internetová rádia obecně neplatí tolik, protože jejich posluchačská obec není tak široká. Poplatky, které nám hradí provozovatelé internetových rádií, přiřazujeme poměrně k ostatním rozhlasovým vysílatelům. Pokud internetový vysílatel hradí autorské odměny ve výši, která je ekonomicky únosná pro zpracování dat, tak automaticky „spadne“ i do vyúčtování. V tomto případě po něm požadujeme hlášení, tj. playlist za sledované období, a požadovanou odměnu následně rozúčtujeme.

Netlačí ale takový přístup uživatele k tomu, aby stahovali hudbu z internetu jakýmkoli dostupným způsobem?

Určitě, všechno je otázkou nabídky a poptávky. Tato zákonitost funguje. Pokud není nabídka, tak poptávka chce být uspokojena jakoukoli formou a hledá jiné cesty, jak se k nabídce dostat. Jak už jsem říkal, nástup Internetu se trochu podcenil. Alternativa se hledá až poté, co nastal internetový boom a dnes zejména provozovatelé na českém trhu jsou krok, ne-li více kroků za poptávkou. Je to dáno několika faktory. Vydavatelé mají svůj vlastní obchodní model a svoje vyjednávací pozice. Často je provozovatel svázán podmínkami s vydavatelem, například DRM ochranou. Navíc provozování internetového portálu není úplně jednoduché. Vytvořit systém, který dokáže trackovat prodeje skladeb a implementovat různé technologie, vyžaduje nemalé investice a dá se říci, že i to může být důvodem, který brzdí větší rozvoj internetových obchodů s digitální hudbou.

Jaký máte názor na pirátské strany? Je to věc dočasná, výstřelek, který tak, jak se rychle objevil, tak také rychle zmizí, nebo budou tyto strany opravdu schopné prosadit alespoň něco ze svého programu?

Česká pirátská strana oslovuje potenciálního voliče pod heslem zachování osobní svobody občana. Svoboda jednoho jedince

ale přece končí tam, kde začíná svoboda jedince druhého. Zaráží mě, že nechtějí připustit, že sdílení na internetu nelegální formou je v rozporu s mravním cítěním. Nemůžete se přece vymezovat takovým způsobem, že schvalujete naprosté porušování práv druhého.

„Nelze snad autora považovat za jedince, který má právo svobodně se rozhodnout, zda jeho dílo bude šířeno na internetu zdarma, nebo zda bude šířeno za úplatu?“

Hudba je všude kolem nás, dokresluje vnímání, a přesto veřejnost váhá, zda by se mělo za hudbu platit. Když nebudeme za odvedenou práci někoho jiného platit, tak se dotyčný jednoho dne prostě rozhodne, že změní profesi. Za pár let se tedy můžeme dočkat toho, že na internetu nebude co sdílet.

Proč vydavatelé tak dlouhou dobu ignorovali internet?

Nevím, nikdy jsem nepůsobil u vydavatelů. OSA může být sebeliberalnější, ale jakožto uživatel potřebujete získat souhlas od vydavatele i provozovatele. Pokud jedna i druhá strana bude stát na svých pozicích, tak se uživatel nehne dál. Míč je podle mě na straně nás všech, nechci přesně personifikovat. Je třeba, aby všechny tři strany, tzn., jak už výrobci, tak autoři, tak ale i uživatel, si sedli k jednomu stolu a našli model, který bude přijatelný pro všechny, zejména pak pro zákazníka.

Co si myslíte o projektech typu Creative Commons?

Projekt CC je projekt, který může být zajímavý pro někoho, kdo má vytváření obsahu - tvorbu - jako koníčka. Není to určité pro někoho, kdo se chce do budoucna kreativní činností živit. CC je postaven na tom, že vydáte jednorázově licenci neomezenému množství uživatelů a nemáte

možnost dostatečné kontroly nad tím, zda dochází k užívání v souladu s licenčním ujednáním. Zároveň nemáte možnost říci „ode dneška už licence neplatí“. Oprávnění udělíte neomezenému počtu uživatelů navždy. Pokud máte běžné zaměstnání a jako hobby tvoříte hudbu, fotky, básně, a chcete se podílit se světem, jak jste tvůrčí, tak je tato cesta možná.

„Nicméně dnes už můžete vejít ve známost jinými způsoby.“

Např. přes YouTube, Stream.cz, kde máte možnost zpřístupnit svoji nahrávku, aniž byste dával svolení k užití. CC je pouze povýšení této formy do právníkové podoby.

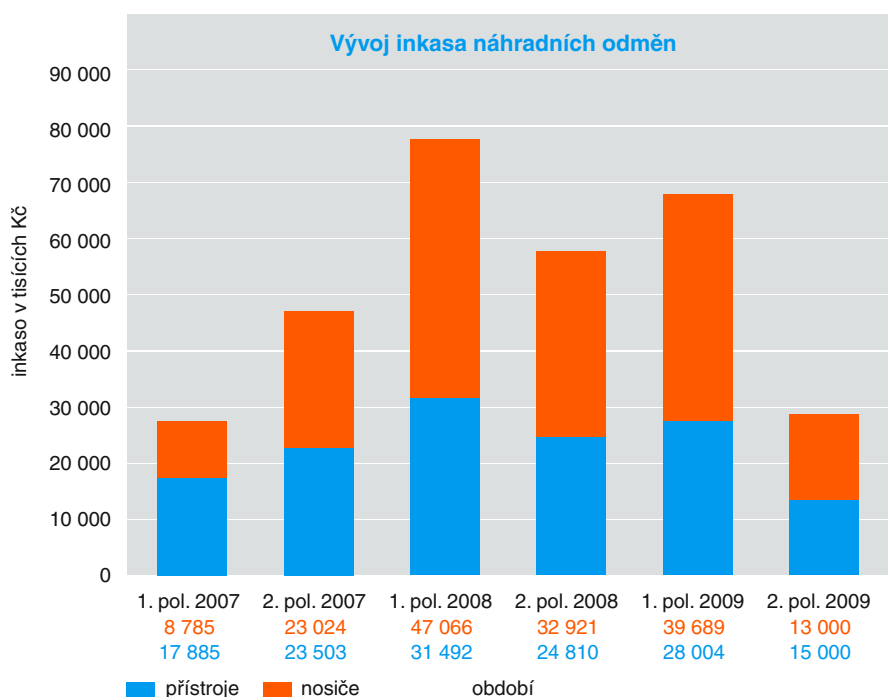
Stručný rozbor propadu inkasa odboru mechaniky a audiovize

Vážený zastupování,

v roce 2008 dosáhl odbor mechaniky a audiovize rekordního navýšení inkasa oproti roku 2007, a to konkrétně o částku 59.706 tis. Kč. V souhrnu se nám tedy podařilo v předešlém roce vybrat autorské honoráře v celkové výši 223.054 tis. Kč. Bohužel, v roce 2009 se setkáváme s několika faktory, které mají za následek velmi negativní vliv na vývoj vybraných odměn. V tomto článku bychom je rádi stručně popsali a seznámili Vás s celkovým faktickým propadem inkasa odboru mechaniky a audiovize.

Náhradní odměny

Nejvýraznější propad v tomto roce sledujeme v oblasti náhradních odměn za nenahrané nosiče a přístroje určené k rozmnožování. Důvodů propadu inkasa je zde hned několik. Pojďme se na všechny konkrétně podívat.

Nešetříme v době krize hlavně na počítačích?

Určitě. Prvním a zcela objektivním obecným faktorem, který způsobuje propad inkasa náhradních odměn, je globální ekonomická krize společnosti, v jejímž důsledku došlo k zastavení investic do inovací IT techniky a poklesu dovozu IT komponentů do ČR, na jejichž základě jsou náhradní odměny založeny. Strach z investic se dotkl nejen laické veřejnosti, ale převážně té profesionální, tedy společností a ostatních podnikatelů. V tomto kontextu je třeba připočítat určitou předzásobenost trhu z let 2007 a 2008. Společně tyto dva faktory zapříčinily pokles odhadem o 15 - 20 % celkového inkasa. Tyto informace má OSA potvrzeny od spolupracujících asociací sdružujících povinné osoby k platbě náhradních odměn. Šetřivé tendence jsou zejména spatřovány v oblasti přístrojů určených k rozmnožování.

Využíváme stále prázdné CD či DVD k ukládání dat?

Odpověď je nám další z faktorů, který v této oblasti evidujeme, a tím je změna v chování spotřebitelské veřejnosti. Znatelný je zejména odklon od užívání optických nosičů, což způsobuje propad náhradních odměn právě z prázdných nosičů typu DVD a CD, které donedávna tvořily markantní podíl na celkovém inkasu. S tímto trendem je spojeno využívání dalších, alternativních forem ukládání dat, jako jsou například internetové úschovny, které nezakládají povinnost k úhradě náhradní odměny. Velmi rozšířeným prostředkem pro ukládání dat jsou USB flash disky, kde

obsah jednoduše smažete a nahradíte jiným. Tyto se však již neprodávají v takové míře jako prázdné nosiče typu DVD nebo CD. Kolikrát jste si za poslední 2 roky koupili USB flash disk?

Co přinesla novelizace vyhlášky?

Posledním objektivním kritériem je novelizace vyhlášky ministerstva kultury ČR, která přesně stanoví výši výběru za jednotlivé nosiče (např. CD, DVD, paměťová karta) a přístroje (např. DVD recordéry, zapisovačky). Účinnost její změny nastala počátkem roku 2009 a týkala se snížení náhradních odměn u paměťových médií (paměťové karty, USB flash disky atd.) a externích pevných disků. Nicméně lze objektivně konstatovat, že např. sazba u USB flash disků byla v minulé vyhlášce výrazně nadhodnocena nad reálem trhu. Tento pokles zaznamenáváme až v období 2. pol. 2009, kdy je povinnými subjekty hlášeno období předchozí. Novelizace však, bohužel, nepřinesla přesné právní vymezení povinnosti k úhradě odměn v případech přeshraničního prodeje přes internet. Tato oblast je z důvodu jejího nárůstu také příčinou snížení vybraných odměn. Zákodárce, bohužel, tuto oblast úpravy v tomto případě opomněl zařadit do vyhlášky.

Celkové porovnání inkasa - náhradní odměny		
Období	Průběžné inkaso leden - září	Celý rok 2009 - odhad
2008	131 808 tis. Kč	136 289 tis. Kč
2009	93 580 tis. Kč	cca 96 000 tis. Kč

Audio a hudební video

Kdo z nás si šel v poslední době koupit originální cédéčko?

V oblasti prodeje hudby originálních nosičů (audio a hudební video) již dlouho pozorujeme trend snižování inkasa autorských odměn. Důvody jsou již dlouho zřejmé a evidentní. Nejsilnějším z nich je přechod prodeje jednotlivých skladeb či celých titulů na internet, který se stává, společně s možností rozmnožování hudby, stále snadněji přístupnějším médiem. Jistý vliv pak také má stále se snižující cena fyzických nosičů, kdy jsou ve valné většině případů autorské honoráře postaveny jako určité procento z této prodejní ceny. V oblasti tedy zaznamenáváme permanentní roční pokles o cca 20-25%.

Celkové porovnání inkasa - audio a hudební video		
Období	Průběžné inkaso leden - září	Celý rok 2009 - odhad
2008	52 724 tis. Kč	68 014 tis. Kč
2009	37 750 tis. Kč	cca 52 000 tis. Kč

Audiovize

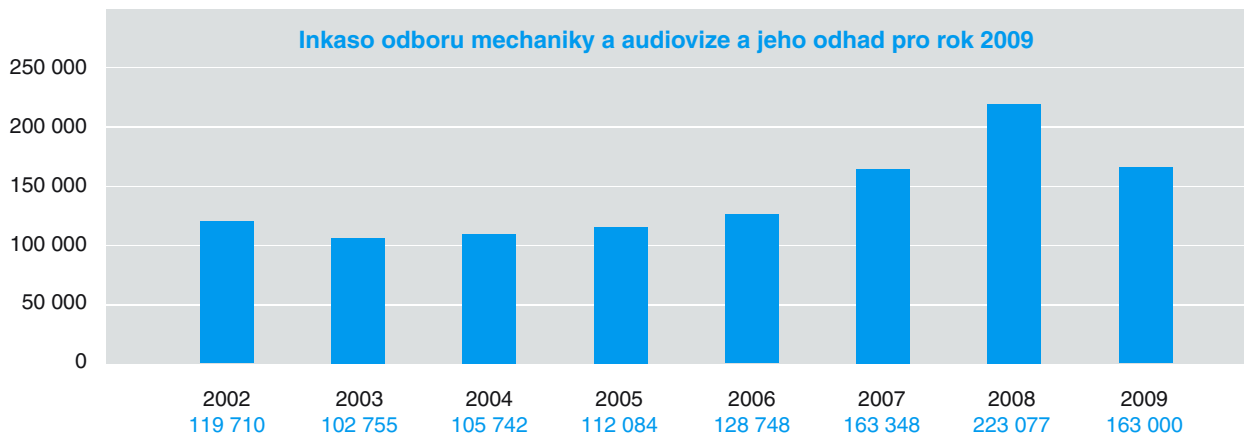
Kde si kupujeme v dnešní době filmy?

Z oblasti prodeje audiovizuálních děl na fyzických nosičích Vám však můžeme přinést alespoň trochu pozitivní zprávu – zde propad inkasa pro rok 2009 neočekáváme. Bohužel se však svým rozsahem jedná o nejmenší část inkasa (3%). Příčinou je značný prodej audiovizuálních děl přes síť PNS a úspěšnost uzavírání smluv s jejich vydavateli.

Celkové porovnání inkasa - audiovize		
Období	Průběžné inkaso leden - září	Celý rok 2009 - odhad
2008	10 848 tis. Kč	13 295 tis. Kč
2009	11 495 tis. Kč	cca 15 000 tis. Kč

Jaký pokles to vcelku znamená?

Závěrem je tedy nutno upozornit na skutečnost, že roce 2009 očekáváme reálný propad inkasa odboru mechaniky a audiovize o cca 25 %, což v důsledku znamená pokles na úroveň hodnoty z roku 2007.

Matěj Záhorský
vedoucí odboru mechaniky a audiovize
matej.zahorsky@osa.cz

